

Секція 1

ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

УДК 340.13

Михайло Юрійович БУРДІН,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент, підполковник поліції

ORCID: <http://orcid.org/00000000155601848>

КОНКРЕТИЗАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДЛЯ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Однією з причин неналежного виконання нормативно-правових актів є відсутність практики уточнення положень, які викликають труднощі. Чинне законодавство потребує вдосконалення їх тлумачення, у зв'язку із чим особливої актуальності набуває конкретизація юридичних норм, яка значною мірою забезпечує точність, визначеність та узгодженість нормативно-правових актів.

Конкретизація є важливою властивістю правового регулювання, за допомогою якої воно є якісним та ефективним регулятором суспільних відносин. Необхідність конкретизації норм права закладена в самій суті правового регулювання – у впливі юридичних норм, що носять загальний характер, на цілком визначених учасників конкретних суспільних відносин. Адже без конкретизації норм права правове регулювання може не відбутися взагалі.

У юридичній літературі не сформовано єдиного підходу щодо того, на якій із стадій правового регулювання найбільш доречно говорити про застосування конкретизації. Вихідною засадою в даному питанні постулює твердження, що конкретизація вживається в різних сферах юридичної діяльності: правотворчості, правозастосуванні, тлумаченні.

Невизначеність норми може зустрічатися як у процесі її створення, правозастосування чи навіть тлумачення. Тому конкретизація є важливою та необхідною в будь-якій сфері юридичної діяльності.

Суб'єкт правозастосування здійснює конкретизацію при прийнятті правозастосовного акту. Таким чином, приймаючи рішення по справі, правозастосовний орган конкретизує загальні положення норми, уточнює оціночні терміни та заповнює прогалини, які існують у законодавстві.

Гордієнко О.С. вказує, що правозастосовна конкретизація фактично створює загальне правило застосування юридичних норм відносно тих чи

інших конкретних життєвих обставин. Абстрактна юридична норма переводиться в конкретне правило, що застосовується до певної обставини, факту, їх сукупності, індивідуалізується, надалі виробляються «конкретні форми реалізації дозволеного нормою загального типу поведінки». При цьому треба зауважити, що при конкретизації норм права правозастосовний суб'єкт не може виходити за рамки змісту норми. Конкретизація не є створенням нової норми, а є лише уточненням, наданням зрозумілості уже існуючої норми.

Тобто в процесі правозастосовчої конкретизації зміст загальної юридичної норми конкретизується, індивідуалізується відносно окремої обставини, факту або їх сукупності, виробляються конкретні форми реалізації дозволеного нормою загального типу поведінки.

Слід зазначити, що конкретизація доцільна як у галузях публічного права, так і в галузях приватного права. Важливим є також те, що на законодавчому рівні закріплено положення, яке забороняє відмову від розгляду та вирішення справи з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини.

Також актуальною і, на наш погляд, необхідною є конкретизація оціночних понять. Оскільки оціночні поняття містять у собі загальні ознаки, то саме суб'єкт правозастосування конкретизує дані поняття при вирішенні конкретної ситуації. Основне значення такої конкретизації полягає в тому, що зміст понять, що конкретизують, наближається до конкретної практичної ситуації, що сприяє своєчасному й справедливому вирішенню справи. При цьому особа, щодо якої вирішується справа, не перебуває в стані невизначеності через абстрактність норми права, наявність оціночних понять чи пробілів.

Отже, важливість конкретизації полягає в тому, що вона дозволяє надати нормі визначеності, ураховуючи обставини конкретної життєвої ситуації.